

Sprawozdanie
z działań podjętych w obszarze profilaktyki uzależnień wynikających z
Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
za 2010 r.

Uchwałą XLI/500/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 11 września 2006 r. został przyjęty do realizacji „*Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2006-2013*”. Zgodnie z postanowieniami art. 9³ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. nr 70, poz. 473z późn. zmianami) realizacja zadań samorządu wynikających z w/w programu może być finansowana z tytułu uzyskanych wpływów za wydanie przez Marszałka Województwa zezwoleń na obrót hurtowy w kraju napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu. W roku 2010 wydanych zostało 16 zezwoleń na obrót hurtowy w kraju napojami alkoholowymi o zawartości do 4,5% alkoholu oraz piwem, 16 zezwoleń na obrót hurtowy w kraju napojami alkoholowymi o zawartości od 4,5% do 18% z wyjątkiem piwa, 1 zezwolenie na wyprzedaż posiadanych zapasów napojów alkoholowych oraz 4 decyzje wprowadzające zmiany w wydanych zezwoleniach.

Z tego tytułu do budżetu Samorządu Województwa w roku 2010 wpłynęła kwota w wysokości: **237 500 zł.**

Pokryciem zwiększonej kwoty wydatków w stosunku do uzyskanych dochodów z tytułu wydanych zezwoleń były przychody pochodzące z wolnych środków z lat ubiegłych w łącznej wysokości: **163 948,06 zł.**

Na realizację zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2010r. wydatkowano kwotę w wysokości: **203 876,97zł.**

W roku 2010 podjęto n/w działania wynikające z Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

1. Konferencja „Mężczyzna uzależniony i jego rola w rodzinie”.

W ramach obchodów VIII Świętokrzyskich Dni Profilaktyki została organizowana konferencja na temat: „*Mężczyzna uzależniony i jego rola w rodzinie*”. Myślą przewodnią

konferencji była problematyka dotycząca specyfiki uzależnień mężczyzn oraz wpływu nałogu na system/model funkcjonowania rodziny. Poza częścią naukową podczas konferencji zostały przedstawione praktyczne rozwiązania w obszarze realizacji zadań wynikających z gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w tym prawidłowość i celowość wydatkowania przez gminy środków pochodzących z opłat za wydanie zezwoleń na detaliczną sprzedaż napojów alkoholowych. Problematyka ta została omówiona przez przedstawiciela Regionalnej Izby Obrachunkowej w Kielcach. Konferencja adresowana była przede wszystkim do przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, przewodniczących/członków gminnych komisji oraz innych osób zaangażowanych w proces pomagania rodzinom zagrożonym problemem alkoholowym.

W konferencji uczestniczyło ok. 120 osób.

2. Superwizje i szkolenia zespołów terapeutycznych

1. Zajęcia superwizyjne zostały zorganizowane dla zespołów terapeutycznych Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii w Morawicy oraz Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego. Głównym celem superwizji jest rozwój zawodowy i doskonalenie umiejętności prowadzenia psychoterapii skierowanej do pacjentów uzależnionych od alkoholu. Jest to metoda używana w konsultacjach, psychoterapii lub innych dyscyplinach związanych z opieką nad zdrowiem psychicznym. Celem superwizji jest pomoc terapeutce w przyjrzeniu się jego własnemu doświadczeniu w pracy z pacjentem, ewentualnym przeszkodom w tym kontakcie leżącym zarówno po stronie samego terapeuty jak i pacjenta, jak również zapewnienie wysokiej jakości świadczonych usług terapeutycznych. Superwizja była prowadzona regularnie jeden raz w miesiącu. Wzięło w niej udział ok. 30 pracowników w/w jednostek.
2. Zorganizowano szkolenia dla pracowników placówek lecznictwa odwykowego z terenu województwa na temat: *„Prowadzenie psychoterapii i specyfika pracy z pacjentem uzależnionym z zaburzeniami osobowości i innymi zaburzeniami psychicznymi”*, *„Picie ryzykowne i szkodliwe”*, *„Dorosłe Dzieci Alkoholików”*, *„Współuzależnienie dwie drogi”*, *„Budowanie relacji terapeutycznej jako czynnik zwiększający skuteczność leczenia”*. Uczestnicy bardzo wysoko ocenili zarówno zawartość merytoryczną, jak i sposób prowadzenia szkoleń. W każdym ze szkoleń uczestniczyło od 15-22 osób.

3. Ponadto pracownicy lecznictwa odwykowego podnosili swoje umiejętności w ramach Studium Terapii Uzależnień oraz Studium Psychoterapii Uzależnień. W w/w kursach wzięły udział 2 osoby.

Organizowanie szkoleń wpływa na doskonalenie umiejętności pomocy osobom uzależnionym od alkoholu, zwiększa skuteczność działań terapeutycznych w pracy z osobami uzależnionymi, poprawia wykorzystanie profesjonalnych zasobów terapeutycznych do stosowania i realizacji adekwatnych strategii pomocy klientom, wpływa na poszerzenie oferty terapeutycznej placówek odwykowych i budowanie sieci lecznictwa odwykowego w Województwie Świętokrzyskim.

3. Szkolenia dla lekarzy

W dniu 15 września 2010r. zostało zorganizowane szkolenie adresowane do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej. Celem szkolenia było zapoznanie uczestników z testem przesiewowym AUDIT, z normami i możliwościami wykorzystania go w codziennej pracy. Test przesiewowy AUDIT jest procedurą wykorzystywaną m.in. przez lekarzy pierwszego kontaktu w celu rozpoznawania sposobów picia alkoholu, problemów z nim związanych, bądź uzależnienia od alkoholu. Udział w szkoleniu dał lekarzom możliwość uzyskania punktów edukacyjnych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 6 października 2004r. w sprawie sposobów dopełnienia obowiązku doskonalenia zawodowego lekarzy i lekarzy dentyków.

W szkoleniu uczestniczyło 19 lekarzy POZ z terenu województwa.

4. Zwiększenie dostępności terapii nie finansowanej przez NFZ poprzez działania terapeutyczne na oddziałach odwykowych.

Na oddziałach Terapii uzależnienia od alkoholu w Świętokrzyskim Centrum Psychiatrii w Morawicy realizowane były dwa rodzaje treningów psychologicznych : „Jak osiągać cele” i „Jak radzić sobie z przykrymi emocjami”. Głównym rezultatem w/w działań terapeutycznych było zwiększenie i utrwalanie umiejętności utrzymywania abstynencji przez pacjentów po opuszczeniu oddziału odwykowego. W treningach wzięło udział 137 pacjentów.

5. Emisja w radio Kielce spotu dotyczącego przemocy wobec osób starszych, niepełnosprawnych.

Celem podniesienia świadomości społeczeństwa oraz uwrażliwienia na problem występowania przemocy wobec osób starszych, niepełnosprawnych w miesiącu listopadzie i grudniu emitowano spot w Radio Kielce.

6. Realizacja Projektu badawczego

We wrześniu 2010r. na terenie województwa świętokrzyskiego zostały przeprowadzone badania dotyczące używania i postaw młodzieży wobec środków psychoaktywnych, świadomości na temat zagrożeń związanych z HIV/AIDS oraz problematyki przemocy.

Cel badania:

Głównym celem badania było zdiagnozowanie problemu używania alkoholu, papierosów, narkotyków oraz dopalaczy przez dzieci i młodzież województwa świętokrzyskiego, jak również określenie zjawiska przemocy z uwzględnieniem najnowszych zjawisk społecznych, tj. cyberprzemocy. Podczas badania została również przeanalizowana świadomość młodzieży dotycząca problematyki HIV i AIDS.

Metodologia badania:

Narzędziem badawczym była ankieta audytoryjna - jedna z technik badawczych stosowana w naukach społecznych. Polega ona na zebraniu w pewnej przestrzeni, zazwyczaj w pomieszczeniu, które w jakiś sposób jest związane z badaną kategorią, np. w klasie szkolnej, wybranej lub wylosowanej grupy osób i rozdaniu im ankiet do wypełnienia. Ankieter w tej metodzie nie przeprowadza wywiadu osobiście z każdym respondentem, jego rola ogranicza się jedynie do podania celu prowadzonych badań i ewentualnego wytłumaczenia jak należy poprawnie wypełnić ankietę. W takim badaniu niemożliwe jest kontrolowanie udzielanych odpowiedzi, to respondent bowiem je zaznacza a nie ankieter. W ankiecie zastosowano metodę filtrów, dlatego poszczególni respondenci nie odpowiadali na wszystkie pytania kwestionariusza ankietowego.

Próba badawcza:

Badanie zostało zrealizowane na łącznej próbie 2136 osób. Byli to uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z terenu województwa. Próba została wybrana za pomocą metody losowo-warstwowej, co zagwarantowało największą reprezentatywność. Dobór próby został ustalony na podstawie danych z Banku Danych Regionalnych za 2009r.

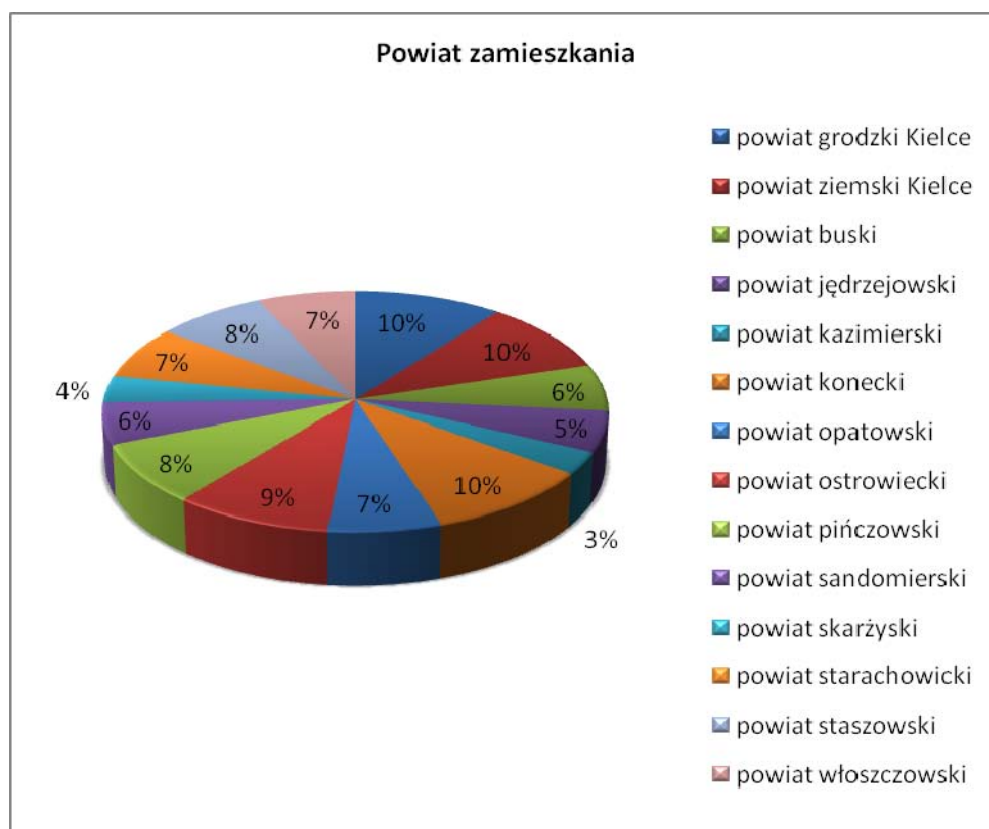
Typ szkoły	Wielkość populacji	Wielkość próby badawczej
Gimnazjalna	44 610	1 060
Ponadgimnazjalna	54 700	1 076
RAZEM	99 310	2 136

Struktura próby:

W badanej próbie 52 % stanowiły dziewczęta. Największy odsetek stanowiły osoby w wieku 17 lat (22%) na kolejnym miejscu byli 16-latkowie (18%) . Po 16% stanowiły osoby w wieku 15 i 14 lat. Osoby w wieku 13 lat stanowiły 15% badanej próby. Natomiast najmniej reprezentowaną grupą byli 18-latkowie (13%).

48% badanej próby stanowili uczniowie szkół gimnazjalnych, pozostałe 52% to uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. Ponad połowa (54%) respondentów to mieszkańcy wsi, natomiast w mieście mieszkało 46% respondentów.

Struktura próby w rozkładzie na powiaty z uwzględnieniem miejsca zamieszkania przedstawia się następująco:

Wykres 1. Struktura próby w rozkładzie na powiat zamieszkania.

Badani respondenci wykazali, że najbardziej interesują się muzyką (70%). Na kolejnym miejscu jest sport (50%). Filmem interesuje się 45% respondentów, natomiast 38% internetem. Jedna czwarta ankietowanych wskazała gry komputerowe, a książki są interesujące dla około jednej piątej respondentów.

56% respondentów uczestniczy w zajęciach pozalekcyjnych, najczęściej są to zajęcia naukowe (51%) wskazań, na kolejnym miejscu są zajęcia sportowe (45%) wskazań, następnie zajęcia muzyczne (14%), taneczne (10%), plastyczne (9%) i teatralne (5%).

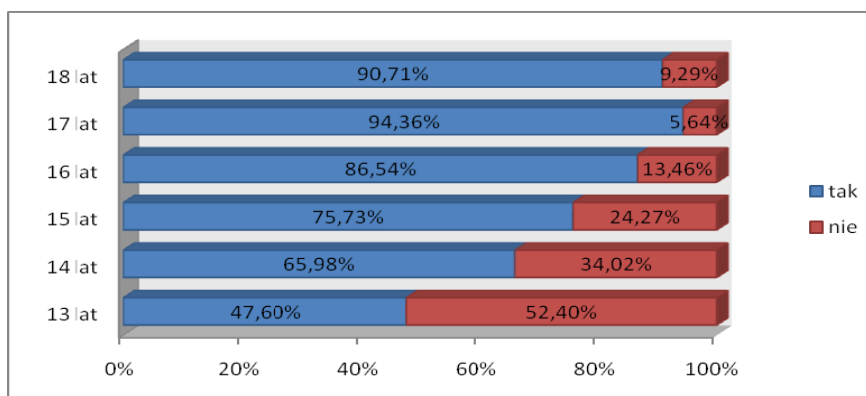
Badani deklarują, że mają bardzo dobre relacje z rodzicami. 91% badanych określiło je jako *bardzo dobre* albo jako *raczej dobre*, tylko 1% wskazało na odpowiedzi *raczej złe*, *bardzo złe*. 7% badanych miało trudności z oceną swoich relacji z rodzicami.

WYNIKI BADAŃ

ALKOHOL

Z przeprowadzonego badania wynika, że 78% ankietowanych ma już za sobą pierwszy kontakt z alkoholem. Występuje niewielka różnica w odsetkach chłopców i dziewcząt, którzy mają już za sobą pierwszy kontakt z alkoholem wynosi ona nieco ponad 6% na korzyść dziewcząt. Wśród chłopców takie doświadczenia ma już za sobą 49% uczniów, natomiast wśród dziewcząt około 42% uczennic.

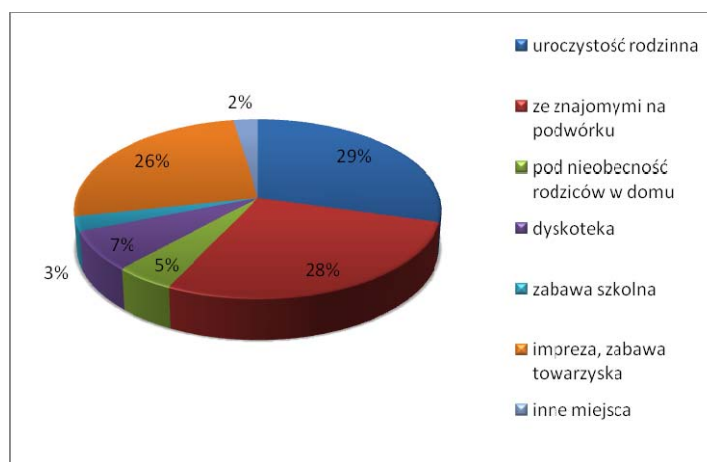
Wraz z wiekiem rośnie spożycie alkoholu, najwięcej osób pijących alkohol ma 17 lat (nieco ponad 94%) i 18 lat (około 91%). Najmniejszą grupę osób spożywających alkohol stanowią osoby w wieku 13 lat – około 48%.

Wykres 2. Spożycie alkoholu w podziale na wiek

Najwięcej osób (29%) po raz pierwszy spróbowało alkoholu z okazji jakiejś uroczystości rodzinnej. Prawie tyle samo osób (28%) po raz pierwszy wypilo alkohol w gronie znajomych na podwórku. Co czwarty uczeń inicjację alkoholową przeżył na zabawie towarzyskiej, kolejne 7% uczniów pierwszy raz próbowało alkoholu na dyskotecce.

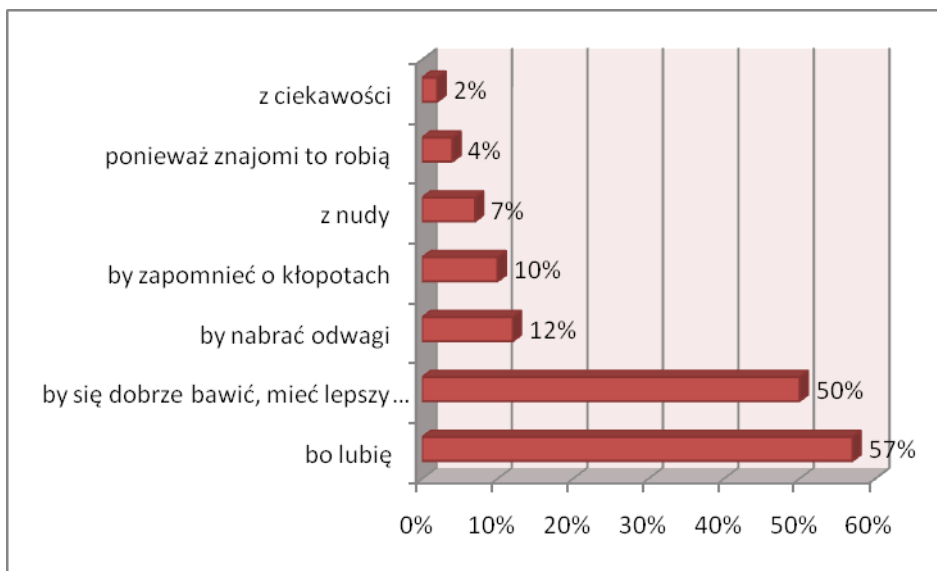
5% uczniów wykorzystało w tym celu nieobecność rodziców w domu. 2% uczniów wskazało inne miejsca inicjacji alkoholowej, najczęściej – imprezę sylwestrową lub wycieczkę ze znajomymi.

Wykres 3. Miejsce inicjacji alkoholowej

Pierwszym wypijanym alkoholem jest piwo - 51%, kolejne miejsca zajmują szampan i wódka – po 19% wskazań, na dalszej pozycji jest wino – 9% oraz nalewka – 2%.

Najwięcej badanych spożywa alkohol „bo lubi” na taką odpowiedź wskazało 57% respondentów. Połowa uczniów stwierdziła, że pije by się dobrze bawić. Kolejne 12 % sięga po alkohol, aby nabrać odwagi, a 10% wszystkich uczniów pije by zapomnieć o kłopotach.

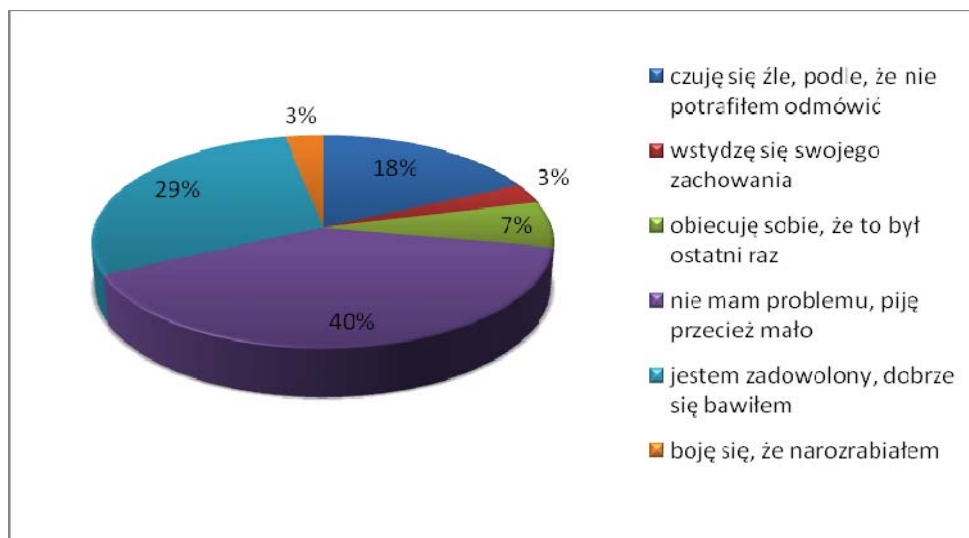

Wykres 4. Powody spożywania alkoholu przez uczniów

Dokładnie 40% uczniów sądzi, że nie ma problemu z piciem alkoholu ze względu na przyjmowanie małych ilości takich napojów.

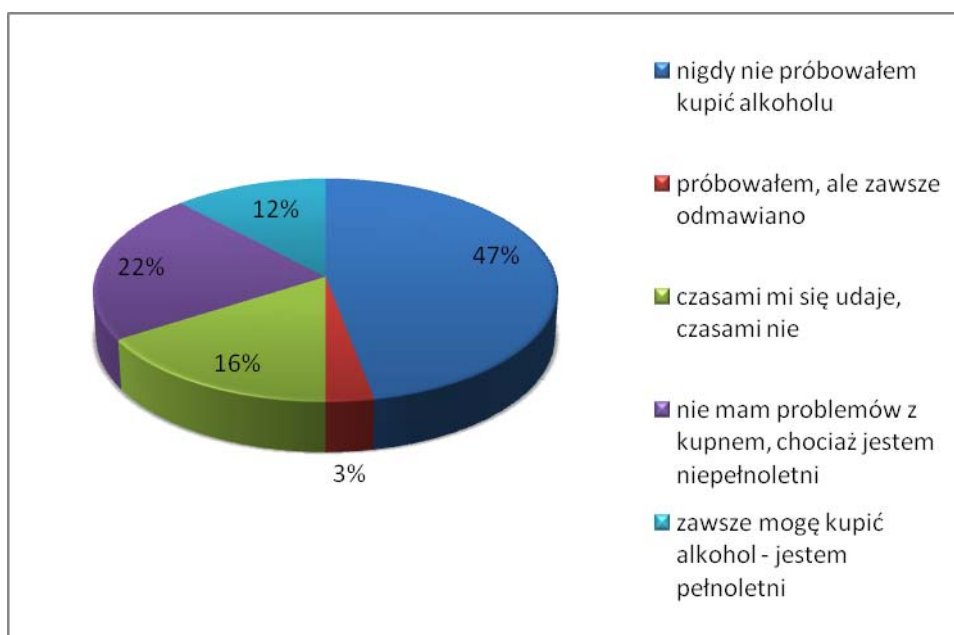
29% uczniów nie widzi niczego złego w spożywaniu napojów alkoholowych i jest zadowolona z faktu ich picia,

31% uczniów odczuwa negatywne skutki przyjmowania alkoholu, najwięcej spośród nich (18%), uznaje, że nie ma silnej woli, aby odmówić, 3% wstydzi się swojego zachowania, 7% obiecuje sobie, że to był ostatni raz, 3% uważa natomiast, że zrobiło coś złego pod wpływem alkoholu i obawia się konsekwencji z takiego zachowania.

Wykres 5. Stosunek uczniów do siebie po spożyciu alkoholu.

Prawie połowa uczniów (47%) nigdy nie próbowała kupić alkoholu, 16% stwierdziło, że czasami im się to udawało. Blisko jedna piąta wszystkich uczniów nie ma problemu z kupnem alkoholu, choć jest niepełnoletnia. 12% badanych może nabyć alkohol, ponieważ są to już osoby pełnoletnie. Tylko 3% uczniów nigdy nie mogło kupić alkoholu.

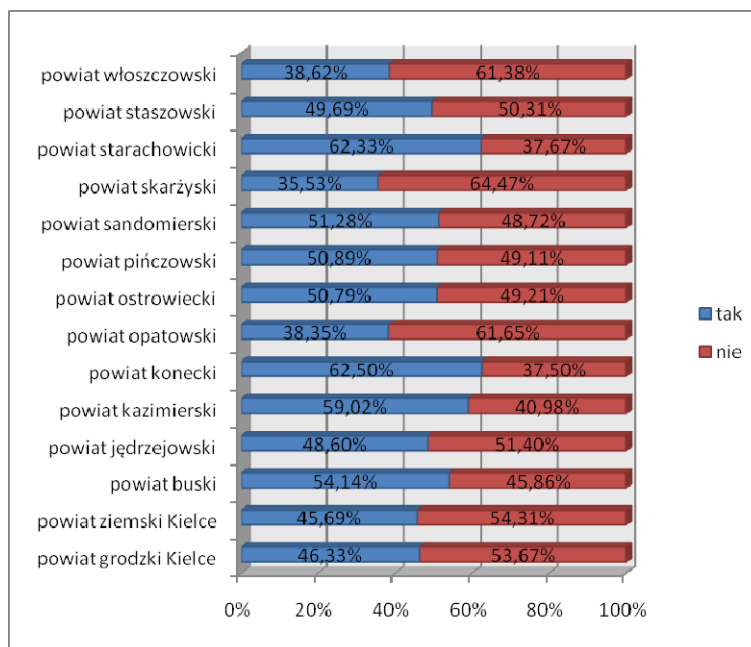

Wykres 6. Możliwość zakupu alkoholu przez badanych.

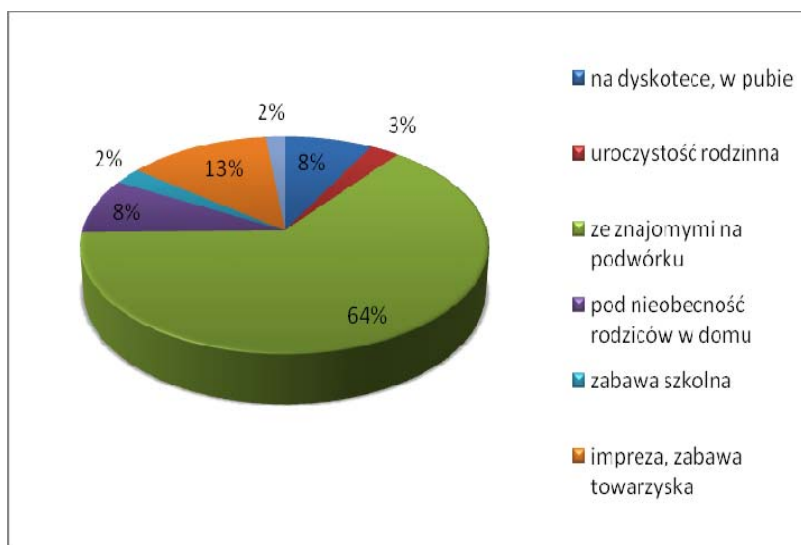
PAPIEROSY

50% uczniów zadeklarowało, że spróbowało już papierosów. Najwięcej badanych spróbowało papierosów w powiecie koneckim i starachowickim – po 62%. Najmniej osób spróbowało papierosów w powiecie włoszczowskim (39%) i opatowskim (38%).

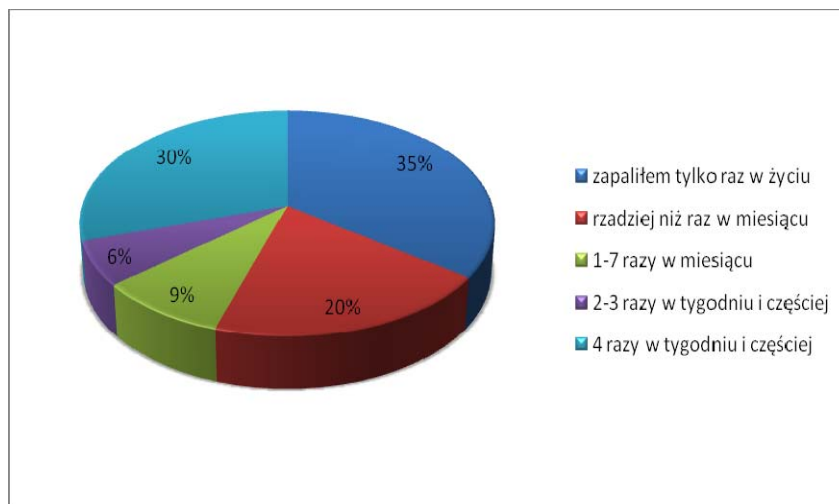
Wykres 7. Palenie papierosów przez uczniów w podziale na powiat zamieszkania.

Wskazując miejsce zapalenia pierwszego papierosa, uczniowie najczęściej wybierali odpowiedź „ze znajomymi na podwórku” (64%). 16% stwierdziło, że taka sytuacja miała miejsce na zabawie towarzyskiej. Po 8% uczniów próbowało papierosów pod nieobecność rodziców w domu, na dyskotecie albo w pubie, 3% wymieniło uroczystość rodzinną. Po 2% wskazało na zabawę szkolną i jakąś inną sytuację.

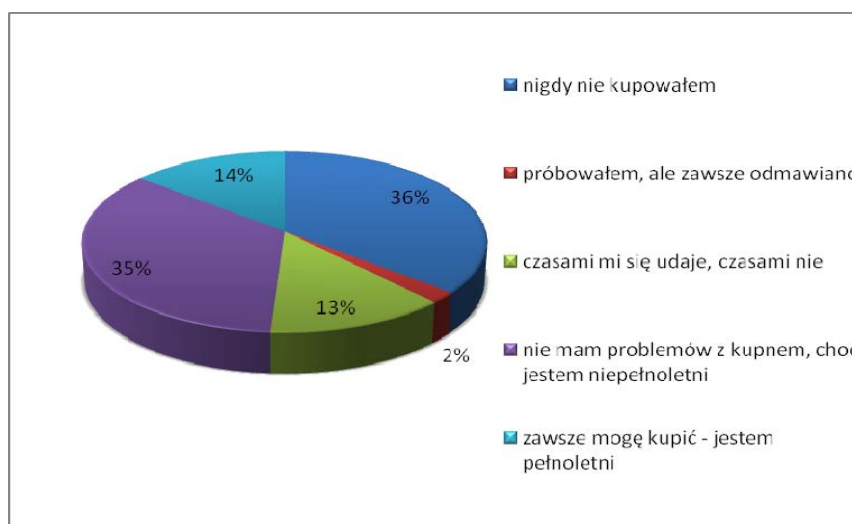
Wykres 8. Miejsca w których badani zapalili pierwszego papierosa.

35% wszystkich uczniów stwierdziło, że zapaliło papierosa tylko raz w życiu. Co piąty uczeń przyznaje się, że pali sporadycznie, tzn. rzadziej niż raz w miesiącu. 9% twierdzi, że pali mniej więcej 7 razy w miesiącu. 36% uczniów pali regularnie, kilka razy w tygodniu.

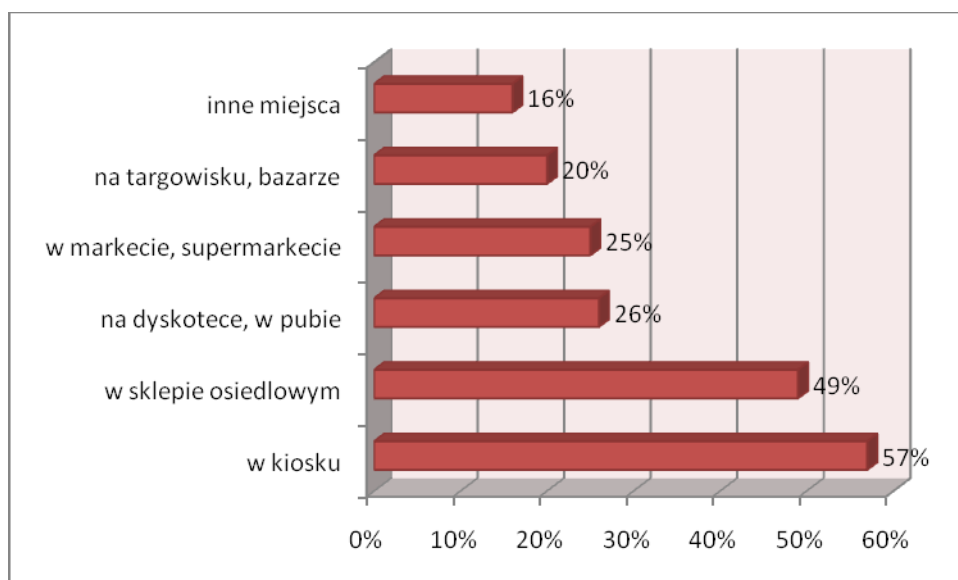
Wykres 9. Częstotliwość palenia papierosów.

36% uczniów zadeklarowało, że nigdy nie kupowało papierosów, tylko 2% zawsze spotkało się z odmową sprzedaży papierosów. 13% uczniów województwa świętokrzyskiego czasami nie może kupić papierosów. Aż 35% nie ma z tym problemu mimo niepełnoletności. 14% ankietowanych ze względu na pełnoletniość bez problemu może kupić papierosy.

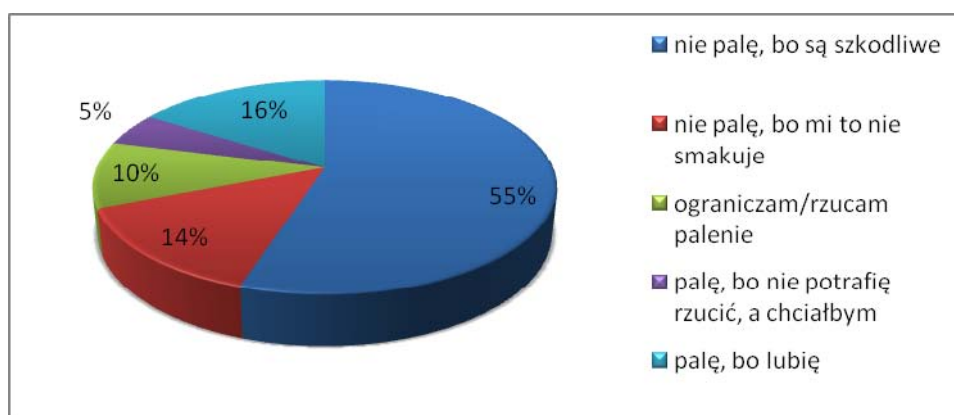
Wykres 10. Możliwość zakupu papierosów przez badanych.

Uczniowie przeważnie kupują papierosy w kiosku (57%) oraz w sklepie osiedlowym (49%). 26% wskazań otrzymała dyskoteka (pub), w markecie kupuje 25% badanych osób. 20% uczniów zaopatruje się w papierosy na targowisku lub bazarze. Inne miejsca wskazało 16% uczniów, wśród tej grupy odpowiedzi najczęściej pojawiały się informacje, że papierosy kupują uczniom inni koledzy albo koleżanki.

Wykres 11. Miejsca w których ankietowani kupują papierosy.

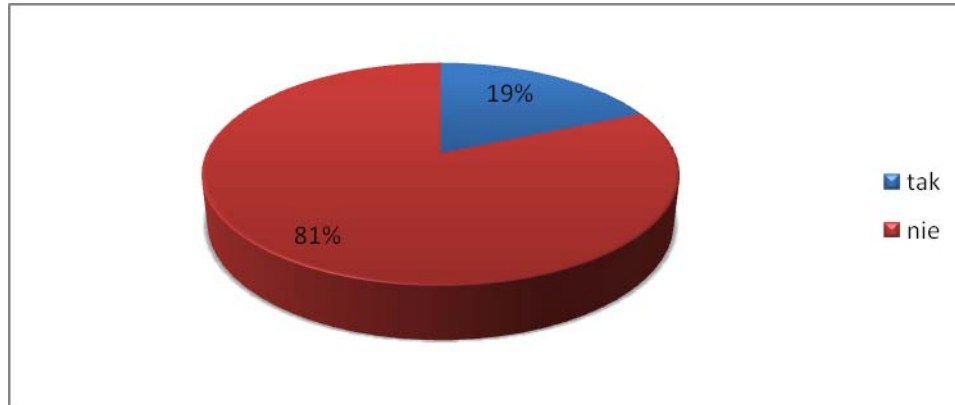
55% badanych uczniów zadeklarowało, iż nie pali papierosów, ponieważ uważa je za szkodliwe. 14% ankietowanych nie pali, gdyż – jak twierdzi – papierosy im nie smakują. Co dziesiąty uczeń (10%) stara się ograniczyć albo rzucić palenie, a 5% pali, ponieważ nie potrafi rzucić nałogu. 16% uczniów pali, bo lubi.

Wykres 12. Stosunek uczniów do palenia papierosów.

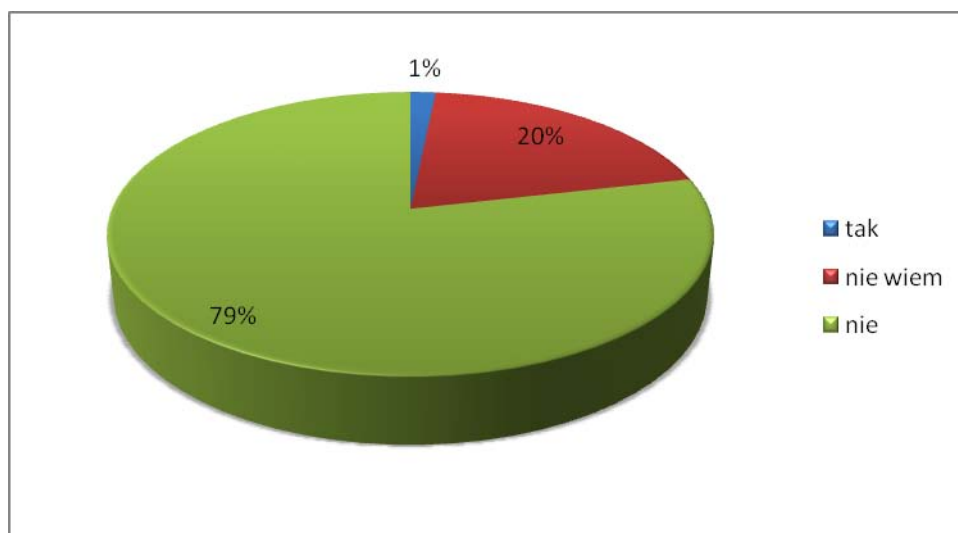
NARKOTYKI

19% uczniów przyznało, że doświadczyło już inicjacji narkotykowej. 81% twierdzi, że nigdy nie zażywało żadnych środków odurzających – narkotyków.

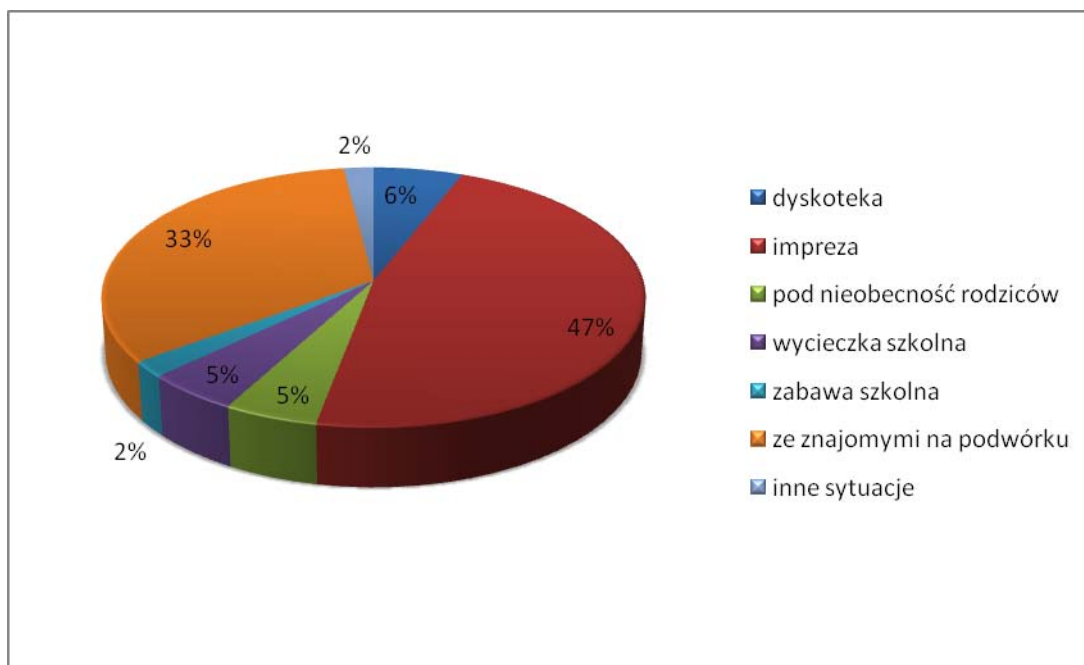
Wykres 13. *Zażywanie narkotyków przez uczniów.*

Wśród uczniów, którzy nie próbowali narkotyków, 79% uznało, że nie ma zamiaru tego zrobić w przyszłości. Tylko 1% ankietowanych potwierdziło, że chciałoby spróbować, a co piąty uczeń (20%) nie był zdecydowany w tej sprawie.

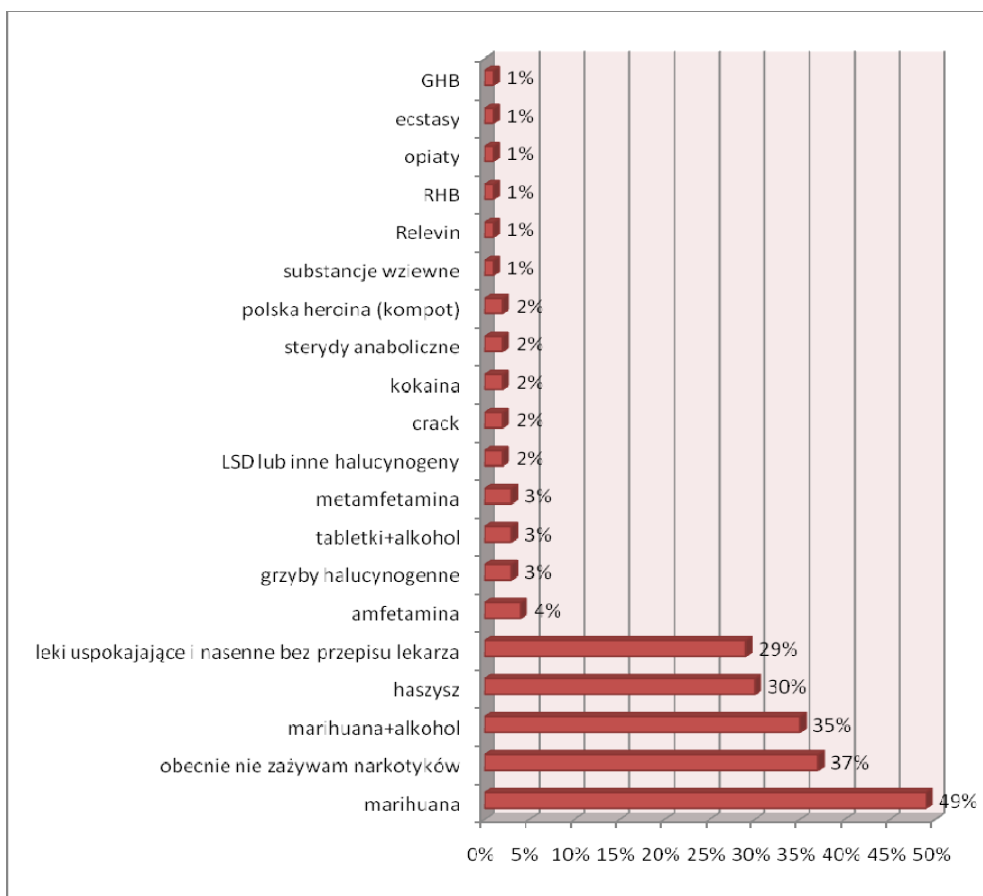
Wykres 14. *Chęć spróbowania narkotyków.*

Inicjacja narkotykowa 47% uczniów miała miejsce na imprezie, 33% spróbowało narkotyku ze znajomymi na podwórku, a 6% – na dyskotecie. 5% pierwszy narkotyk zażyło na wycieczce szkolnej, 5% – w czasie nieobecności rodziców w domu, a 2% – podczas zabawy szkolnej.

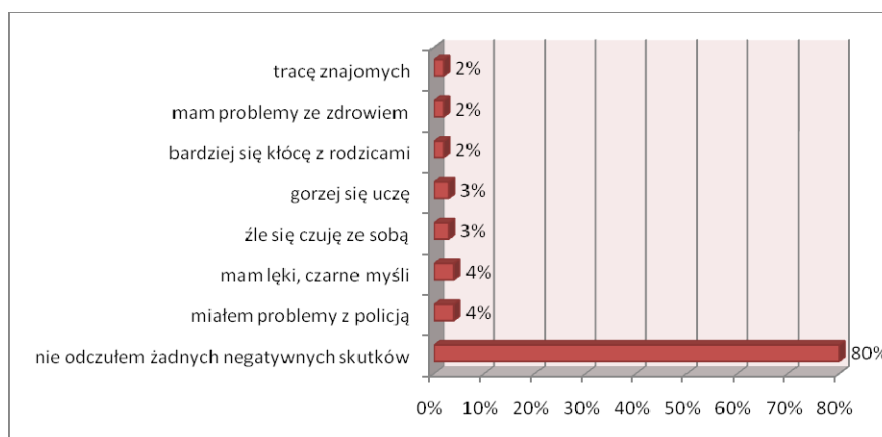
Wykres 15. *Miejsce inicjacji narkotykowej.*

Prawie połowa uczniów stwierdziła, że aktualnie pali marihuanę, 37% zadeklarowało, że nie zażywa żadnych narkotyków. 35% uczniów łączy marihuanę z alkoholem, 30% pali haszysz, kolejne 29% zażywa leki uspokajające i nasenne bez recepty.

Wykres 16. Obecnie zażywane narkotyki.

80% uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych województwa świętokrzyskiego nie doświadcza żadnych negatywnych skutków zażywania narkotyków. Pozostałe kategorie uzyskały poniżej 5% wskazań.

Wykres 17. Odczuwane skutki zażywania narkotyków.

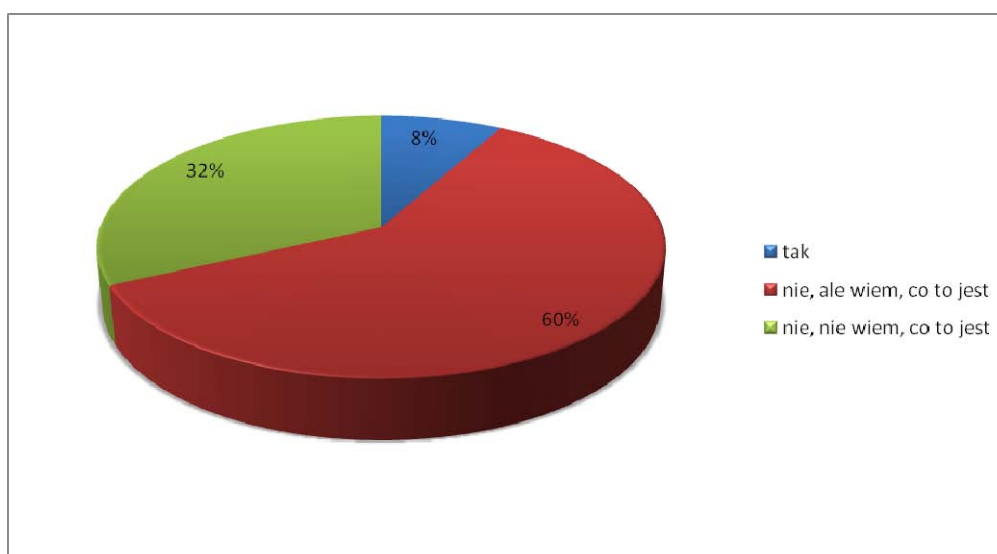
37% ankietowanych uczniów zadeklarowało, iż nie wie, w jakim miejscu najłatwiej zaopatrzyć się w narkotyki. Spośród konkretnych miejsc najczęściej wskazań (35%) uzyskała dyskoteka. 15% uczniów kupiłoby narkotyki na podwórku, 3% – zamówiłoby je przez telefon, 4% – zrobiłoby to w szkole, a 6% – przez Internet.

Wykres 18. Miejsce, w którym najłatwiej można zaopatrzyć się w narkotyki.

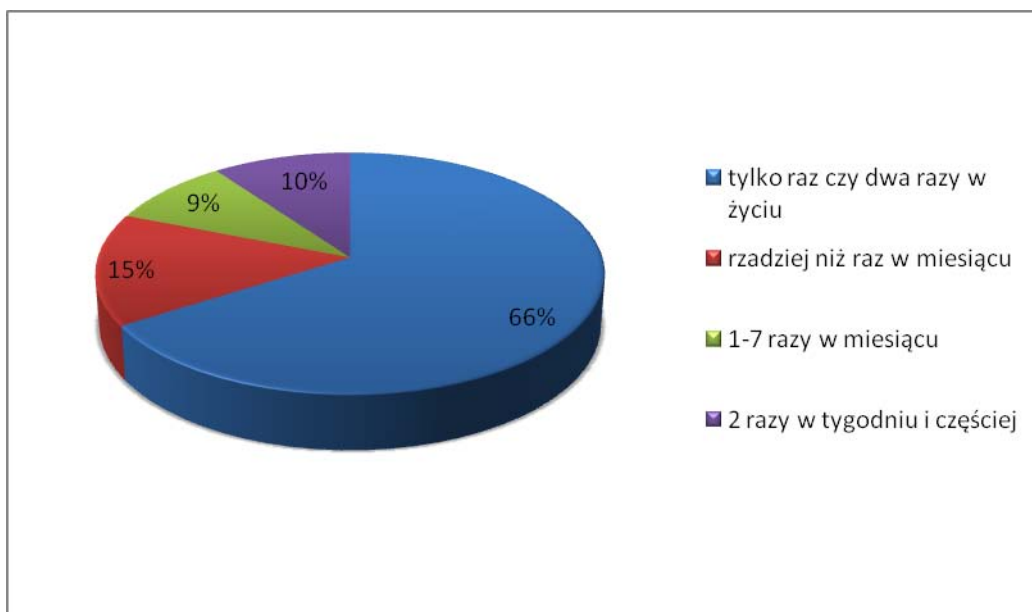
DOPALACZE

8% ankietowanych uczniów doświadczyło już pierwszych kontaktów z dopalaczami. 92% nigdy ich nie próbowało, przy czym w tej grupie 32% stwierdziło, że nawet nie wie, czym są dopalacze.

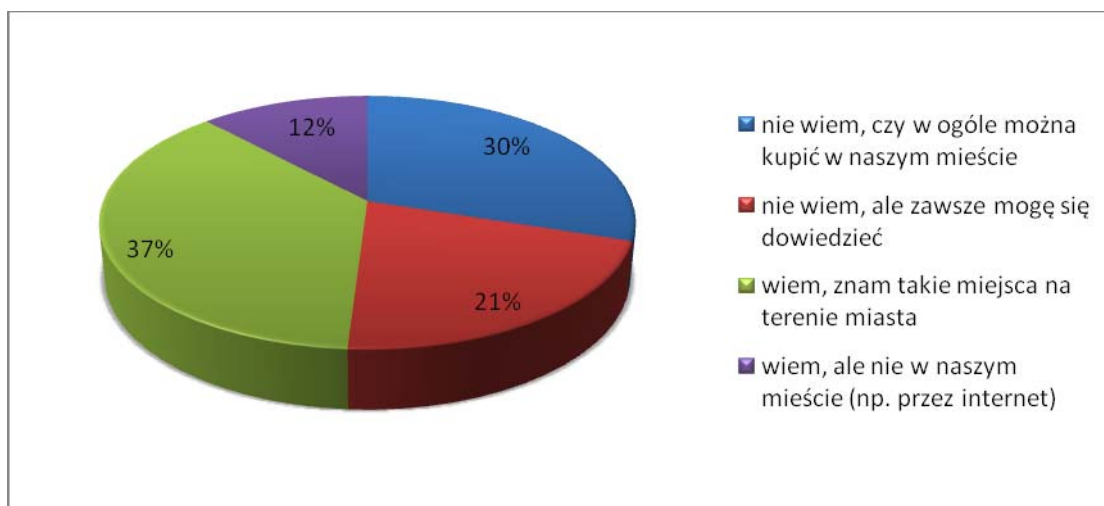
Wykres 19. Zażywanie dopalaczy przez uczniów.

66% uczniów, którzy próbowali już dopalaczy, stwierdziło, iż był to kontakt jednorazowy. 15% zażywa je rzadziej niż raz w miesiącu, 9% uczniów stosuje 1–7 razy w miesiącu, co dziesiąty uczeń (10%) zażywa dopalacze regularnie kilka razy w tygodniu.

Wykres 20. Częstotliwość zażywania narkotyków.

37% uczniów deklaruowało, iż wie, gdzie można zakupić dopalacze na terenie ich miejscowości. 12% zna takie miejsca poza swoim miastem. Natomiast brak wiedzy o dostępności dopalaczy w miejscu zamieszkania deklaruowało 30% ankietowanych, a 21% stwierdziło, że choć obecnie nie dysponuje taką wiedzą, może ją szybko zdobyć.

Wykres 21. Znajomość miejsc, w których można zakupić dopalacze.

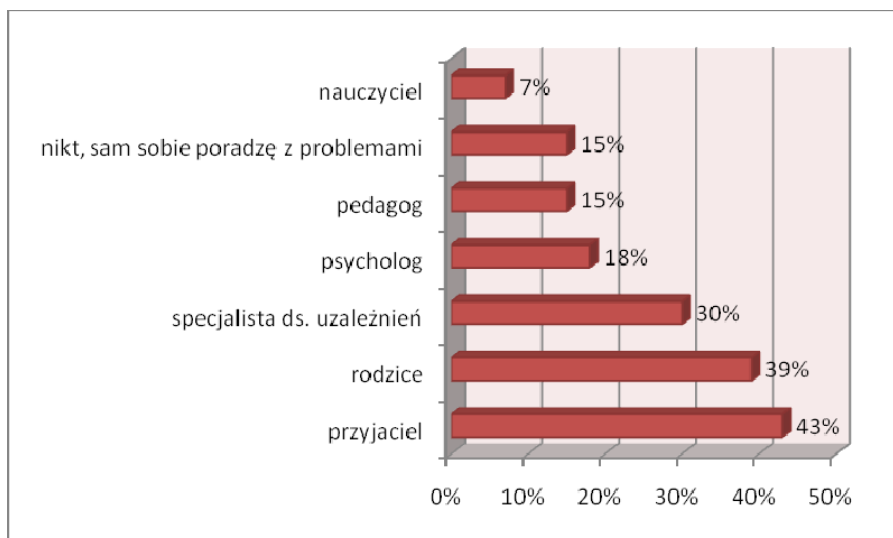
POMOC W WYPADKU UZALEŻNIEŃ

W wypadku uzależnienia uczniowie ze szkół z terenu województwa świętokrzyskiego najczęściej zwróciliby się po pomoc do przyjaciela – aż 43% wskazań. Do rodziców udałoby się w tym celu 39% uczniów, a 30% prosiłoby o pomoc specjalistę do spraw

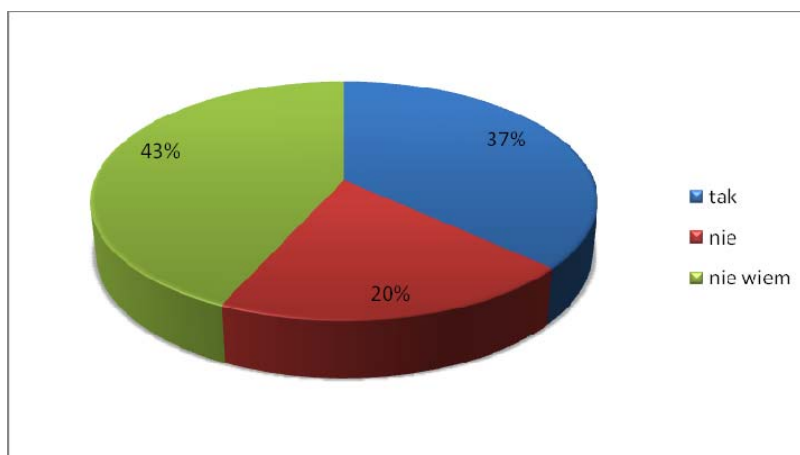
uzależnień. Prawie co czwarty uczeń (18%) po pomoc udałby się do psychologa. Do pedagoga zgłosiłoby się 15% uczniów, taka sama liczba osób stwierdziła, że z problemami poradziłaby sobie sama. Najmniej osób szukałoby pomocy u nauczyciela, tylko 7%.

Uczniowie, mając możliwość podania innych osób (spoza przedstawionej im listy), do których zwróciliby się po pomoc w razie problemów z uzależnieniem, najczęściej wskazywali swoją dziewczynę albo chłopaka, bliską rodzinę (babcię, rodzeństwo).

Wykres 22. Osoby służące pomocą w wypadku problemów z alkoholem czy narkotykami.

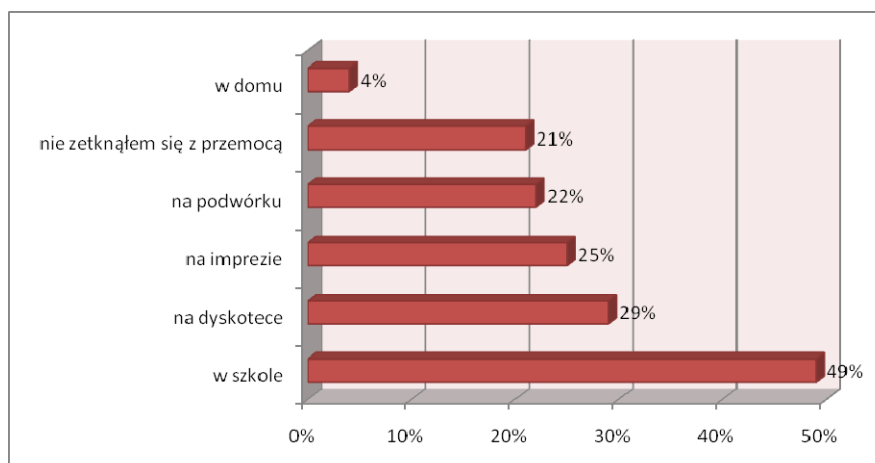
Wśród ankietowanych uczniów 37% przyznało, że w ich szkole jest osoba, która może im pomóc w wypadku uzależnienia. Przeciwnego zdania był tylko co piąty uczeń (20%) jednak, aż 43% respondentów stwierdziło, iż nie wie, czy taka osoba znajduje się w ich szkole.

Wykres 23. Obecność w szkole osoby mogącej pomóc w wypadku problemów z alkoholem lub narkotykami.

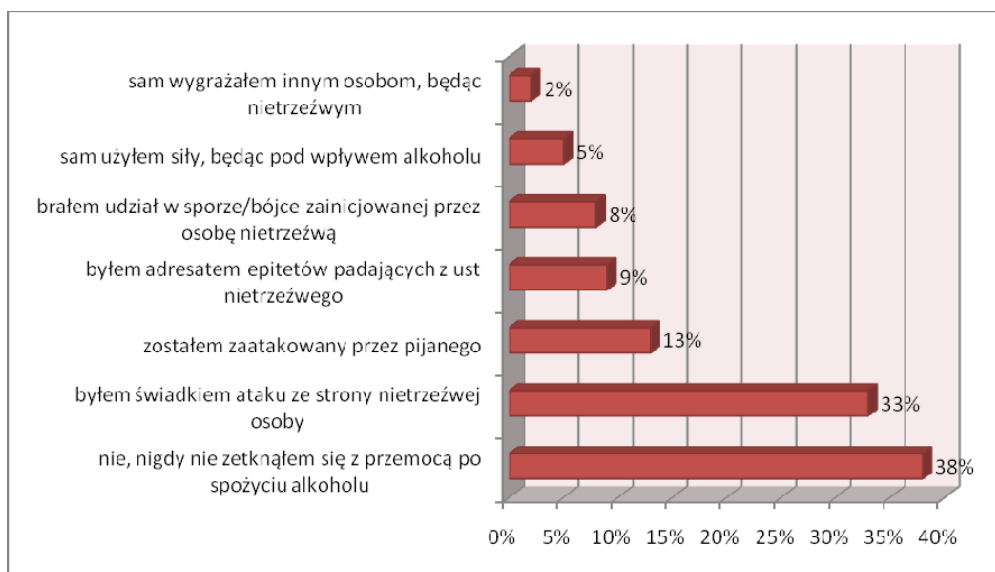
PRZEMOC

Najczęściej uczniowie stykają się z przejawami przemocy w szkole – 49% wskazań. Na drugim miejscu jest dyskoteka – 29% wskazań. Niewiele mniej uczniów (25%) stwierdziło, że z przemocą stykają się na imprezach. 22% uczniów z przejawami przemocy spotkało się na podwórku. 21% nie zetknęło się z przejawami przemocy, a tylko 4% stwierdziło, że z przemocą miało do czynienia w domu.

Wykres 24. Miejsca w których badani najczęściej spotykają się z przejawami przemocy

38% uczniów stwierdziło, że nigdy nie zetknęło się z przemocą po spożyciu alkoholu, 33% uczniów było świadkiem ataku osoby nietrzeźwej, 13% uczniów zostało zaatakowanych przez osobę nietrzeźwą, 9% zostało obrzuconych obelgami, epitetami przez taką osobę, 8% brało udział w sporze zainicjowanym przez osobę nietrzeźwą lub w bójce. 5% respondentów użyło siły, będąc pod wpływem alkoholu. Tylko 2% po spożyciu alkoholu wygrażało innym osobom.

Wykres 25. Przemoc pod wpływem alkoholu.

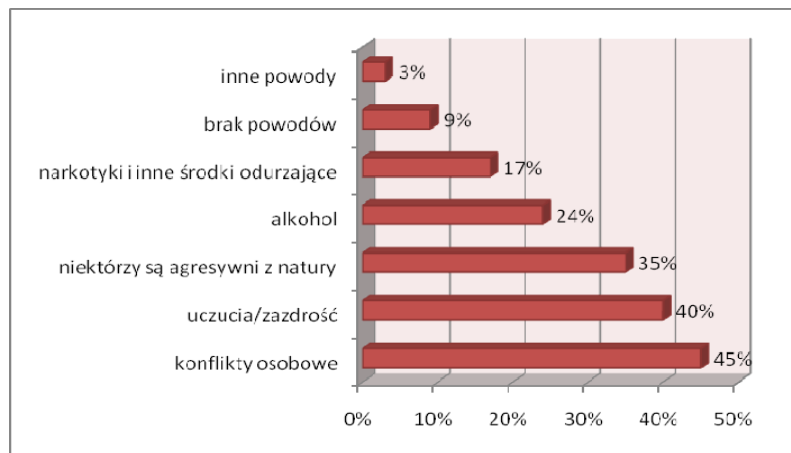
19% uczniów stwierdziło, że nie reaguje, gdy widzi przejawy przemocy wobec innej osoby. Co piąty uczeń (20%) boi się zareagować w jakikolwiek sposób. Prawie tyle samo uczniów stara się ostro reagować na przejawy przemocy. 42% stara się rozładować sytuację, atmosferę, obracając wszystko w żart.

Wykres 26. Sposoby reakcji na przejawy przemocy.

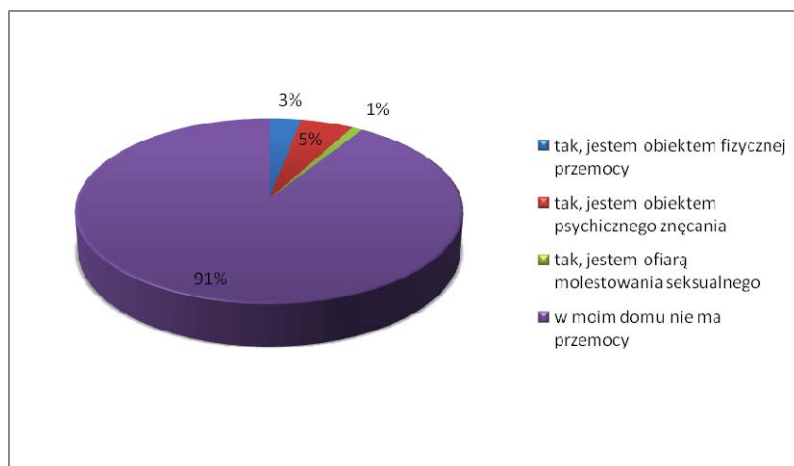
Najczęstszym powodem agresji między uczniami są konflikty osobowe, 45% wskazań; 40% badanych stwierdziło, że mogą to być uczucia (np. zazdrość). Agresywny charakter jako powód ogólnie pojętej agresji wskazało 35% uczniów. Dla 24% uczniów alkohol jest katalizatorem agresywnych zachowań. 17% uczniów uznało, że narkotyki i inne środki odurzające mogą wywoływać agresję. Na brak

powodów wskazało 9% ogółu badanych uczniów, a inne powody niewymienione w kategoriach odpowiedzi wskazało 3% respondentów.

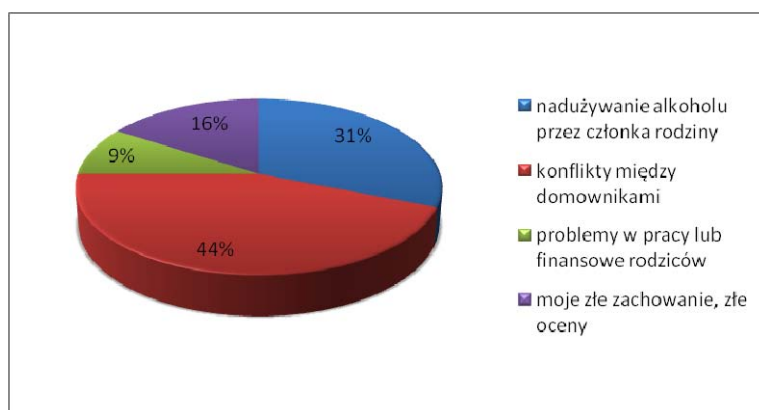
Wykres 27. Powody agresji między uczniami.

91% uczniów deklarowało, że w ich domu nie ma przemocy. Natomiast obiektem fizycznej przemocy było 3% uczniów, kolejne 5% twierdziło, że w domu doświadcza psychicznego rodzaju przemocy. 1% respondentów było ofiarą molestowania seksualnego.

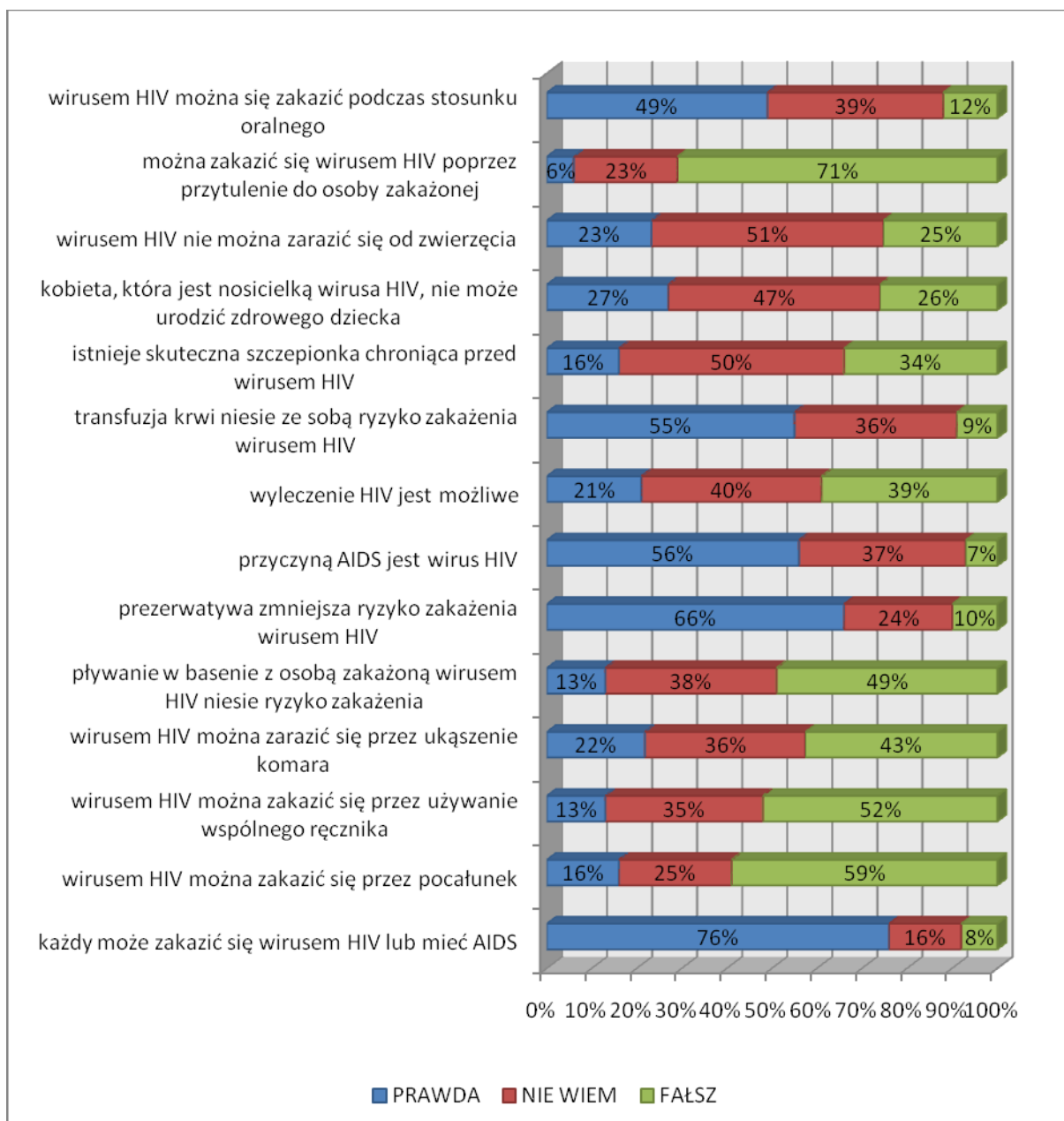
Wykres 28. Przemoc w domu.

Za główny powód przemocy w domu 44% uczniów uznało konflikty między domownikami. 31% uczniów doświadczających aktów przemocy stwierdziło, że ich przyczyną jest alkohol. 16% uczniów doświadcza przemocy w domu z powodu złych ocen albo złego zachowania. 9% uczniów za powód przemocy uznało problemy finansowe rodziców lub ich problemy w pracy.

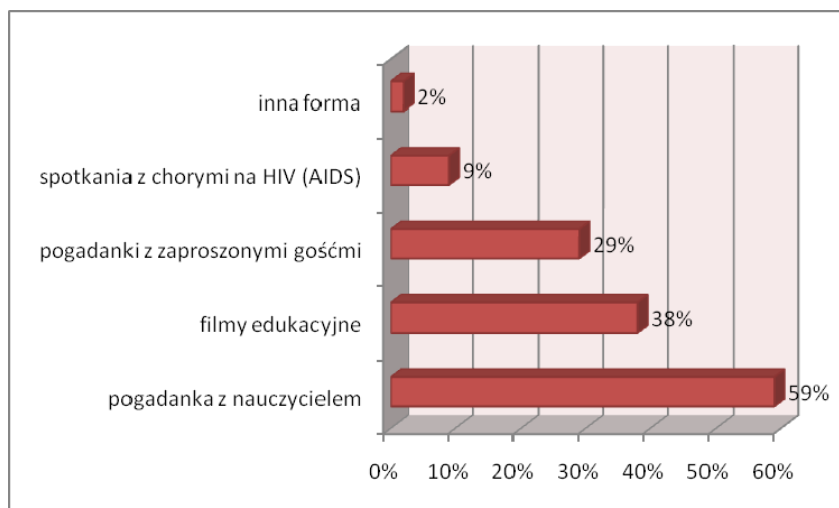
PROBLEMATYKA HIV I AIDS

Problematyka HIV i AIDS stworzyła największą trudność wśród respondentów. Na pytanie dotyczące wiedzy na temat wirusa najczęściej wskazywane były odpowiedzi: „wirusem HIV można zarazić się od zwierzęcia” (51%), „istnieje skuteczna szczepionka chroniąca przed wirusem HIV” (50%), „kobieta, która jest nosicielką wirusa HIV, nie może urodzić zdrowego dziecka” (47%), „wyleczenie HIV jest możliwe” (40%), „pływanie w basenie z osobą zakażoną wirusem HIV niesie ryzyko zakażenia” (38%).

Wykres 29. Wiedza na tematy związane z HIV i AIDS

Respondenci zapytani o zajęcia profilaktyczne w których mieli możliwość uczestniczyć najczęściej wskazywali formę pogadanki z nauczycielem, aż 59% uczniów wskazało taką formę zajęć. 38% uczniów wskazało na filmy edukacyjne. 29% osób badanych zaznaczyło „pogadanki z zaproszonymi gośćmi”, 9% wszystkich uczniów uczestniczyło w spotkaniach z osobami chorymi na AIDS lub zarażonymi wirusem HIV. 2% uczniów wskazuje inne formy zajęć.

Wykres 30. Formy zajęć edukacyjnych dotyczących HIV i AIDS

Kolejną część badań stanowiły badania jakościowe.

Celem tej części diagnozy było przeprowadzenie pogłębionej analizy zagrożeń związanych ze stosowaniem środków psychoaktywnych przez młodzież szkolną w opinii nauczycieli oraz pedagogów. Została również dokonana ocena programów profilaktycznych prowadzonych w szkołach.

Metodologia badania:

W tej części badania zastosowaną metodą badawczą był indywidualny wywiad pogłębiony. Wykorzystana technika badawcza polegała na bezpośrednim komunikowaniu się ankieterów z respondentami przy wykorzystaniu narzędzia badawczego, jakim był scenariusz wywiadu z wystandaryzowaną listą poszukiwanych odpowiedzi. Narzędzie badawcze składało się z 20 pytań skierowanych do nauczycieli i pedagogów szkolnych, wszystkie pytania były otwarte. Metoda ta pozwoliła na uzyskanie pogłębionych informacji i wieloaspektowe rozważenie postawionych problemów.

Próba badawcza:

Badanie zostało zrealizowane na łącznej próbie 80 nauczycieli i pedagogów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych województwa świętokrzyskiego. Wśród respondentów znalazło się 55 nauczycieli oraz 25 pedagogów szkolnych.

Wyniki:

Badanie w tej części zostało podzielone na cztery bloki.

- W pierwszym bloku zadano pytania o charakterze ogólnym – na temat sposobu spędzania wolnego czasu przez młodzież, organizowania wolnego czasu uczniom przez szkołę oraz opinii na temat spędzania wolnego czasu uczniów z rodzicami.
- Drugi blok był związany z pytaniami o środki psychoaktywne – dotyczył między innymi: okoliczności stosowania używek, motywów sięgania po nie i ogólnych tendencji zauważalnych w kontaktach uczniów ze środkami psychoaktywnymi.
- Trzeci blok pytań obejmował zjawiska przemocy wśród młodzieży, przyczyny jej występowania oraz środki zapobiegawcze stosowane przez szkołę w tym zakresie.
- Ostatnie pytania dotyczyły stosowanych w szkołach metod profilaktyki przeciw uzależnieniom.

Podsumowując wyniki z przeprowadzonej drugiej części badania można stwierdzić, że uzależnienie młodzieży od środków psychoaktywnych stanowi istotny problem społeczny wymagający stworzenia kompleksowego programu profilaktycznego. Tylko sprawna współpraca – zarówno szkół, nauczycieli, rodziców, uczniów, jak i wielu placówek wspomagających przeciwdziałanie uzależnieniom – jest w stanie przynieść pożądane skutki i w znacznym stopniu wpłynąć na młodych ludzi. Współpraca taka powinna polegać na aktualizowaniu i przepływie wiedzy na temat profilaktyki uzależnień, kontroli poczynań młodzieży i motywowaniu jej do kreatywnego i rozwojowego spędzania wolnego czasu.

Priorytetem działań profilaktycznych winno być wspieranie rodziców przez placówki oświatowe w wychowaniu młodzieży poprzez przekazywanie jej prawidłowych wzorców zachowań, stworzenie odpowiednich warunków komfortowego rozwoju emocjonalnego, pozbawionego zakłóceń. Młodym ludziom należy poświęcić baczną uwagę, zapewnić psychiczne wsparcie i właściwe warunki rozwoju, pamiętając o tym, że dziecko w takim dialogu jest podmiotem, a nie przedmiotem troski.

Kolejna część badań to badania jakościowe przeprowadzone metodą badania fokusowego (Pogłębionego Wywiadu Grupowego)

Próba badawcza:

Badanie zostało przeprowadzone na 24 osobach – uczniach ze szkół w Kielcach i Ostrowcu Świętokrzyskim. W każdym z miast zostały przebadane dwie szczęścieosobowe grupy – pierwszą stanowiła młodzież gimnazjalna, drugą młodzież ponadgimnazjalna. W każdej z nich było po trzech chłopców i trzy dziewczęta. Dobór respondentów obejmował także podział na klasy – po dwie osoby z pierwszej, drugiej i trzeciej.

Wyniki:

W tej części badanie również obejmowało kilka bloków tematycznych:

Blok pierwszy dotyczył tematyki związanej ze spędzaniem wolnego czasu. Wśród wymienianych sposobów spędzania wolnego czasu pojawiały się następujące przykłady: spędzanie czasu ze znajomymi, spacer, zakupy, wycieczki za miasto, wycieczki rowerowe, sport (gimnastyka, piłka nożna, siatkówka, sporty walki, strzelnica), nauka języków obcych, słuchanie muzyki, gra na instrumentach muzycznych, wycieczki do kina, kolekcjonowanie militariów, czytanie książek, spędzanie czasu przed komputerem (internet, gry, programowanie), zawieranie nowych znajomości. Poza w/w sposobami spędzania czasu wolnego respondenci i ich znajomi lubią imprezy w domach, w klubach, dyskotekach.

Najczęstszym zajęciem jest przesiadywanie na osiedlach, na klatkach schodowych bloków, wśród znajomych ze szkoły i sąsiedztwa. W czasie takich spotkań młodzież lubi korzystać z używek. Niczym nadzwyczajnym nie jest dla nich picie alkoholu, palenie papierosów czy – w wypadku młodzieży ponadgimnazjalnej – palenie marihuany lub zażywanie dopalaczy.

Blok drugi obejmował tematykę dotyczącą środków odurzających.

W opinii respondentów z gimnazjum, papierosy pali około 25% ich rówieśników, alkohol pije 75% z nich, natomiast marihuany lub dopalaczy próbowało lub używa około 10%. W szkołach ponadgimnazjalnych wskaźniki te są jeszcze wyższe. Plasują się na poziomie: papierosy 50%, alkohol 90%, a narkotyki lub dopalacze 15–20%. Wśród narkotyków najbardziej popularne są marihuana i haszysz. Młodzież nie ma żadnego problemu z dostępem do substancji zmieniających świadomość. Podobnie jest z dopalaczami, ale od momentu zamknięcia przez organy państwowe tzw. smartshopów można je zdobyć, zamawiając „na telefon”

dostawę we wskazane miejsce lub kupując przez Internet. Problemu nie stanowi również zakup narkotyków – zarówno twardych, jak i miękkich (marihuana, haszysz). Jeśli nawet respondenci nie znali osobiście osób rozprowadzających używki, wiedzieli kogo zapytać i jak zamówić dowolny narkotyk.

Zarówno w gimnazjach, jak i w szkołach ponadgimnazjalnych respondenci zgodnie twierdzą, że palenie papierosów, fajek wodnych z tytoniem aromatyzowanym, zażywanie tabaki i picie alkoholu to norma, która nikogo już nie dziwi. W szkołach ponadgimnazjalnych dodać można do tego marihuanę. Gimnazjaliści powoli nabierają tego samego stosunku do narkotyków.

Ankietowani bardzo dobrze znają działanie alkoholu i narkotyków (zwłaszcza marihuany). Bez problemu opisują tzw. fazy po zażyciu marihuany czy niektórych dopalaczy. Są to bardzo przyjemne doznania, opisywane w samych superlatywach, jak i bardzo nieprzyjemne i przykre reakcje na te środki z krytycznymi przypadkami uszczerbku na zdrowiu czy samobójstwami włącznie.

Przeprowadzony projekt badawczy pozwala sprecyzować następujące wnioski odnoszące się do działań profilaktycznych:

- należy zintensyfikować działalność profilaktyczną na terenie województwa świętokrzyskiego celem wprowadzenia zmian postaw ludzi sięgających po używki (alkohol, papierosy, narkotyki, dopalacze) oraz zapobieganie negatywnym wpływom otoczenia będącym przyczyną patologicznych zachowań.
- zmiany, aby były skuteczne, muszą swym zasięgiem objąć wszystkie elementy otoczenia: rodzinę, zakład pracy, grupę rówieśniczą, szkołę czy społeczność lokalną.
- kluczem do zbudowania efektywnych programów profilaktycznych jest aktywna współpraca instytucji przeciwdziałających problemom narkomanii, uzależnienia alkoholowego i przemocy. Ważne jest zwrócenie uwagi powyższych instytucji na potrzebę stworzenia **efektywnych** projektów profilaktycznych oraz konieczność koordynacji działań wszystkich podmiotów działających na powyższym polu.

7. Konkurs „Świetlica, Praca, Staż – socjoterapia w środowisku gminnym”:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego włączył się w realizację ogłoszonego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Programu „*Świetlica, praca, staż – socjoterapia w środowisku wiejskim*”.

Celem programu było wspieranie, promowanie i ukierunkowywanie inicjatyw samorządu gminnego oraz organizacji pozarządowych, na tworzenie nowych placówek pomocy – świetlic i klubów – dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych.

O dofinansowanie ubiegać się mogły samorządy gminne lub organizacje społeczne, które podejmują działalność o charakterze socjoterapeutycznym w nowej placówce świetlicowej na rzecz dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych we współpracy z właściwym powiatowym urzędem pracy w zakresie realizacji programów rynku pracy. Jednostkowa kwota dofinansowania dla takiej placówki świetlicowej wynosiła 10 000 zł. Udokumentowane wnioski o przyznanie dofinansowania dla poszczególnych gmin lub organizacji społecznych podlegały opinii Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej i Zdrowotnej.

W ubiegłym roku do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej i Zdrowotnej wpłynęło łącznie 32 wnioski. Po zapoznaniu się w poszczególnymi ofertami, zgodnie z zasadami konkursu ROPSZ zarekomendował Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej 10 wniosków o dofinansowanie. Ostatecznie Ministerstwo dofinansowało następujące projekty:

- Świetlicę Środowiskową w Osieku,
- Świetlicę Środowiskową w Szydłowie,
- Świetlicę Środowiskową w Mniowie.

7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Podstawowym aktem prawnym regulującym współpracę Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi jest *ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie*. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej pełni funkcję koordynatora w zakresie współpracy Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi. W porozumieniu z innymi Departamentami Urzędu Marszałkowskiego w ROPSZ opracowany jest dokument pn. „*Program współpracy Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi*”.

Projekt programu poddawany jest konsultacjom społecznym, następnie przedstawiany jest Zarządowi Województwa i Sejmikowi. Program określa katalog zadań, zasady i formy współpracy Samorządu Województwa i organizacji pozarządowych w danym roku budżetowym. Współpraca może mieć charakter finansowy oraz pozafinansowy i opiera się na zasadach: pomocniczości, suwerenności, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji, jawności i praworządności.

W roku 2010 wsparcie finansowe w obszarze profilaktyki otrzymało 14 organizacji pozarządowych na łączną **kwotę 100 000 zł.**

Główne obszary wsparcia w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych to:

1. Zwiększenie dostępności i skuteczności zorganizowanych form pomocy psychologicznej i socjoterapeutycznej w szczególności dla członków rodzin z problemem alkoholowym
2. Ograniczenie picia alkoholu i używania środków psychoaktywnych przez dzieci i młodzież poprzez programy angażujące różnego rodzaju aktywności sprzyjające rozwojowi osobistemu, budującemu poczucie więzi z innymi i własnej wartości z wyłączeniem zorganizowanych form wypoczynku.
3. Organizacja szkoleń dla sprzedawców napojów alkoholowych w zakresie przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim
4. Wspieranie działań na rzecz ograniczania liczby kierowców prowadzących pojazdy pod wpływem alkoholu

Pozostałe działania:

1. Przystąpienie do ogólnopolskiej Kampanii: *„Brałeś? Nie jedź! Po narkotykach rozum wysiada”*- dystrybucja materiałów kampanijnych.
2. Zakup materiałów edukacyjno – informacyjnych z zakresu uzależnień i ich dystrybucja podczas szkoleń i konferencji..

Opracowanie:
Teresa Śliwa